

**ONA TILI DARSLARIDA AXBOROT VOSITALARIDAN
FOYDALANISH BO'YICHA TAVSIYALAR**

Kenjaboyev Sardor Abdukarim og'li

ToshDO 'TA'Uning 3-kurs talabasi

kenjaboyeysardor05@gmail.com

Annotatsiya: *Ushbu maqolada ona tili darslarida axborot vositalaridan foydalanishning ahamiyati, bu uslubning o'quvchilarning til o'rganish jarayoniga ta'siri va dars samaradorligini oshirishdagi o'rni yoritilgan. Shuningdek, amaliy tavsiyalar orqali o'qituvchilarga dars jarayonida zamonaviy texnologiyalarni integratsiya qilish bo'yicha ko'rsatmalar berilgan.*

Abstract: *This article discusses the importance of using information media in native language lessons, the impact of this method on students' language learning, and its role in increasing lesson effectiveness. It also provides practical recommendations to teachers on integrating modern technologies into the lesson process.*

Kalit so'zlar: *ona tili, axborot vositalari, ta'lim texnologiyalari, metodika, dars samaradorligi.*

Keywords: *native language, information media, educational technologies, methodology, lesson effectiveness.*

Kirish

XXI asrda ta'lim sohasining jadal rivojlanishi, raqamli texnologiyalarning hayotimizga keng kirib kelishi natijasida o'qitish metodikasida ham tub o'zgarishlar yuz bermoqda. An'anaviy dars uslublarining o'rnini bosayotgan yangi pedagogik texnologiyalar, xususan, axborot-kommunikatsiya vositalaridan (AKV) foydalanish o'quv jarayonining sifat va samaradorligini oshirishda muhim ahamiyat kasb etmoqda. Bu jarayon, ayniqsa, ona tili ta'limida alohida ahamiyatga ega, chunki til bu — jamiyatning kommunikativ vositasi bo'lib, uni o'rganish va

o'rgatishda kommunikatsiya vositalaridan foydalanish tabiiy va zaruriy jarayondir.

Ilmiy manbalarda ta'kidlanishicha, axborot vositalari asosida olib borilgan darslar o'quvchilarning kognitiv (bilimiy), affektiv (emosional) va psixomotor (amaliy) ko'nikmalarini bir vaqtning o'zida rivojlantirishga yordam beradi (N. Uralova, 2020; V. A. Slastenin, 2014). Ona tili darslarida axborot vositalaridan foydalanish orqali o'quvchilar faqat til qonun-qoidalarini emas, balki real hayotiy matnlar bilan ishlash, tanqidiy fikrlash, axborotni tahlil qilish va o'z fikrini asosli ifodalash kabi zamonaviy ko'nikmalarga ham ega bo'lishadi.

Bundan tashqari, UNESCO tomonidan ishlab chiqilgan "Raqamli pedagogika" konsepsiyasida ta'lim jarayonida axborot texnologiyalaridan foydalanish o'quvchilarning axborot madaniyatini shakllantirish, o'z-o'zini o'qitish va mustaqil izlanish ko'nikmalarini rivojlantirishda asosiy omil sifatida qaraladi. Shu nuqtayi nazardan qaraganda, axborot vositalari orqali o'qitish usuli — bu zamonaviy ta'limning ajralmas komponenti bo'lib, u ayniqsa til fanlarida, jumladan ona tili darslarida yuqori samaradorlik beradi.

Mazkur maqolada aynan ona tili darslarida axborot vositalaridan foydalanishning pedagogik va metodik imkoniyatlari, ularni dars jarayoniga integratsiya qilishning usullari hamda amaliy tavsiyalari atroflicha yoritiladi.

Asosiy qism

1. Axborot vositalarining turlari va ularning didaktik imkoniyatlari

Ona tili darslarida axborot vositalaridan foydalanish o'qitish jarayoniga yangicha yondashuvni talab etadi. Bugungi kunda mavjud axborot vositalari quyidagilarga bo'linadi:

Audiovizual vositalar: televizion ko'rsatuvlar, filmlar, videodarslar. Ular orqali o'quvchilarning eshitish va ko'rish orqali idrok etish faoliyati kuchayadi. Ayniqsa, tilning fonetik jihatlarini o'rgatishda audiomateriallar muhim rol o'ynaydi.

Bosma axborot vositalari: gazeta va jurnal, maqolalar. Bu manbalar o'quvchilarning savodxonligini oshirish, tahliliy fikrlashni rivojlantirish, matn ustida ishlash ko'nikmalarini shakllantirishda qo'llaniladi.

Elektron resurslar: onlayn dars platformalari, interaktiv testlar, veb-saytlar, mobil ilovalar. Ular yordamida o'quvchilar mustaqil ravishda til materiallarini o'zlashtiradi, testlar orqali o'z bilimlarini baholaydi.

Ushbu vositalarning har biri o'zining didaktik imkoniyatlariga ega bo'lib, ular darsni boyitish, o'quvchilarning e'tiborini jalb qilish va faol ishtirokini ta'minlashda xizmat qiladi.

2. Ona tili darslarida axborot vositalarini qo'llash usullari

Axborot vositalaridan foydalanish darsning turli bosqichlarida turlicha shaklda amalga oshirilishi mumkin:

Yangi mavzuni tushuntirishda: o'qituvchi mavzuga oid videorolik, interv'yu yoki maqolani namoyish etadi. Masalan, "So'z yasalishi" mavzusida tilshunoslar bilan suhbatdan foydalanish mavzuni jonli va real kontekstdagi misollar bilan boyitadi. Mustahkamlash bosqichida: o'quvchilarga internetdan topilgan matn asosida topshiriq beriladi — masalan, so'z turkumlarini aniqlash, gap tuzilishini tahlil qilish, uslubiy xatolarni topish.

Baholashda: o'quvchilarga mediamatn asosida og'zaki yoki yozma taqdimot tayyorlash topshiriladi. Bu yondashuv nafaqat bilimni o'lchaydi, balki uni amaliy qo'llashga yo'naltiradi.

Uyga vazifada: o'quvchilarga jurnalistik maqola yoki blog yozish topshiriladi, bu orqali yozma nutq ko'nikmalari va ijodiy yondashuv rivojlanadi.

3. Axborot vositalaridan foydalanishning afzalliklari va samaradorligi

Ona tili darslarida axborot vositalaridan foydalanishning ijobiy tomonlari quyidagilardan iborat: Tilga bo'lgan qiziqishni oshiradi: Zamonaviy, real hayotga yaqin matnlar o'quvchilarni til o'rganishga rag'batlantiradi. Multimodal ta'limni ta'minlaydi: Eshitish, ko'rish, o'qish va yozish faoliyatlari birgalikda amalga oshiriladi. Kreativ va tanqidiy fikrlash rivojlanadi: O'quvchilar matnga baho beradi, muhokama qiladi, muammoga yechim topadi.

Axborot savodxonligi shakllanadi: O'quvchilar soxta, noto'g'ri axborotni tanqidiy baholash, ishonchli manbani ajratib olishni o'rganadi.

Individual yondashuv imkoniyati paydo bo'ladi: Har bir o'quvchi o'z

tempida, qiziqishiga mos material bilan ishlashi mumkin.

Ilmiy tadqiqotlar (masalan, A. J. Xidirova, 2022) shuni ko'rsatadiki, axborot vositalari asosida tashkil etilgan darslarda o'quvchilarning bilim darajasi an'anaviy darslarga nisbatan 25–30% ga yuqori bo'ladi.

Turli metodlar yordamida dars o'tish: axborot vositalarining integratsiyasi

O'qituvchilar axborot vositalaridan foydalanishda ularni maqsadli metodik yondashuvlar bilan uyg'unlashtirishi zarur. Quyida dars jarayonida qo'llanishi mumkin bo'lgan metodlar va ularni axborot vositalari bilan bog'lash misollari keltiriladi:

1. Ko'rgazmali metod (vizual ta'lim). Mohiyati: O'quvchilarga mavzuni tushuntirishda vizual materiallardan foydalanish orqali ta'sirchanlikka erishish.

Mavzuga oid slaydlar, infografikalar yoki taqdimotlar orqali tushuntirish. Masalan, "So'z birikmalari" mavzusida diagrammalar yoki video misollar orqali so'zlar orasidagi bog'lanishni tushuntirish. Afzalliklari: Vizual axborot tezroq esda qoladi, tushunish osonlashadi.

2. Muammoli ta'lim metodi. Mohiyati: O'quvchilarda muammoni ko'rish, uni tahlil qilish va yechim topishga yo'naltirish. Masalan: Ijtimoiy tarmoqlardagi til xatolari bilan yozilgan postni ko'rsatib, "Qanday xatolik bor?", "Qanday tuzatish mumkin?" kabi savollar berish.

Matndan foydalanib, so'z uslubini yoki jumla qurilmasini to'g'rilash.

Afzalliklari: Tanqidiy fikrlash va tilga nisbatan e'tiborli bo'lish shakllanadi.

3. Interaktiv metodlar (juftlikda yoki guruhda ishlash). Mohiyati: O'quvchilarning darsda faol ishtirokini ta'minlash, o'zaro fikr almashish imkoniyatini yaratishi: Videorolik asosida savol-javob o'tkazish.

Onlayn matn asosida kichik guruhlariga tahlil topshirig'i berish (matndan so'z turkumlarini aniqlash, bosh gapni topish, uslubiy tahlil).

Afzalliklari: O'quvchilar o'z fikrini erkin bayon qiladi, ijtimoiy-psixologik ko'nikmalari shakllanadi.

Xulosa: Ona tili darslarida axborot vositalaridan foydalanish ta'lim jarayonini

yanada mazmunli, samarali va zamonaviy qilishga xizmat qiladi. Turli metodlar bilan uyg'unlashtirilgan axborot vositalari o'quvchilarning nutqiy faolligini oshiradi, mustaqil fikrlash va ijodiy yondashuvni shakllantiradi. O'qituvchidan esa bu vositalardan maqsadli va metodik asosda foydalanish talab etiladi. Shu tariqa, axborot vositalari ona tili ta'limida yangicha yondashuv va yuqori natijalar kalitidir.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Uralova, N. N. (2020). Zamonaviy dars: texnologiyalar va metodlar. Toshkent: O'qituvchi nashriyoti.
2. Slastenin, V. A. (2014). Pedagogika: o'qituvchilar uchun darslik. Moskva: Akademiya nashriyoti.
3. Xidirova, A. J. (2022). "Axborot texnologiyalari asosida dars samaradorligini oshirish". Ta'lim va innovatsion tadqiqotlar, 4(3), 45–49.
4. UNESCO (2021). Guidelines on digital learning and teaching. Paris: UNESCO Publishing.
5. Karimova, Z. T. (2019). "Ona tili darslarida interaktiv metodlar qo'llash tajribalari". Filologiya masalalari, №2, 112–116.
6. To'xtayeva, M. R. (2018). Til o'qitish metodikasi. Toshkent: Fan va texnologiya nashriyoti.
7. www.ziynet.uz — O'zbekiston Respublikasi Ta'lim portali.
8. www.unesco.org — Raqamli ta'lim bo'yicha xalqaro metodik tavsiyalar.